

Seriál o ruském opozičním kvasu, díl pátý, poslední: Vše bude stejné, konce není?

Před pár lety přijel do Prahy profesor Moskevského státního institutu mezinárodních vztahů (MGIMO) Andrej Zubov, aby zde prezentoval dvoudílný svazek Dějiny Ruska – 20. století, který sám redigoval. Sešli se Rusové žijící v Česku a čeští rusisté. Zubov měl štěstí i smůlu, že leckdo z přítomných si už knihu stihl přečíst.

pondělí 7. dubna 2014, 15:00

Štěstí proto, že tato práce bořící sovětské mýty o ruské historii minulého století mnohé nadchla. Smůlu proto, že většina přítomných Rusů neskrývala své rozhořčení. Právě proto, že kniha na základě faktů rozmetala všeobecně sdílené lži. Pamatuji si ženu středního věku, jak na Zubova křičela: „Vlast je matka! Když je matka nemocná, v rodině se to má tajit! A

Spisovatelé Dmitrij Bykov (vlevo) a Boris Akunin (vpravo) při jedné z opozičních akcí

FOTO: Profimedia.cz

vy, vy jste to vykecal celému světu!“ V Kremlu tehdy seděl Dmitrij Medvěděv a ze všech sil předstíral liberální sklony. Jen proto mohly *Dějiny Ruska* vyjít. (Letos v létě se snad dočkají i českého vydání.)

Dnes je všechno jinak. Sám Zubov se stal v Rusku oficiálně personou non grata. MGIMO ho vyhodil na základě paragrafu, který mu kvůli údajně amorálnému chování znemožňuje přednášet na vysokých školách. V detailním zdůvodnění je to ale rozvedeno jinak. Důvodem byl Zubovův článek, který zveřejnil krátce po vypuknutí krymské krize. Srovnával v něm Putinovy kroky s Hitlerovými výpady konce třicátých let minulého století. Za profesora se postavily stovky studentů současných i bývalých, marně. Zubov se nyní chce s vysokou školou soudit a své propuštění zvrátit.

Historik Andrej Zubov patří k té menšině ruských vědců, intelektuálů, umělců, spisovatelů nebo ochránců lidských práv, kteří se postavili proti většinovému šovinistickému proudu. Na rozdíl od organizované kampaně ministerstva kultury, které sehnalo podpisy několika stovek kulturních činitelů pod dopis s bianco šekem pro Putina, přičemž mezi signatáři byli jak velmi známí umělci, tak přinejmenším jeden nebožtík, pod *Provoláním ruské inteligence proti válce a za svobodu* lze nalézt jen několik desítek podpisů. U pěti signatářů se zastáváme.

Muzikant Andrej Makarevič (v pozadí) na besedě s tehdejším ruským prezidentem Dmitrijem Medveděvem v říjnu 2010.

FOTO: Profimedia.cz

Dmitrij Bykov je renesanční osobnost. Pedagog, který učí na střední škole ruskou literaturu. Básník, který proslul především satirickými verši, ale tragické básně posledních dnů ho povznesly na úroveň nejlepších tradic ruské poezie. Romanopisec s neuvěřitelnými nápady, které ale neumí dotáhnout do konce, a tak se čtenář v jeho obsáhlých textech často ztrácí. Žádaný lektor, který po celém Rusku přednáší o domácí i zahraniční kultuře a literatuře. Ataké glosátor společenského dění.

Spolu s dalším ze signatářů *Provolání ruské inteligence*, uznávaným hercem Michailem Jefremovem, stvořil Bykov v minulých letech dva cykly v žánru, který by se dal nazvat uměleckou publicistikou. Šlo o aktuální postřehy vyvolané politickými a společenskými událostmi v zemi. První cyklus, *Graždanin poet*, vždy parafrázoval známou báseň

ruského, sovětského či zahraničního klasika tak, že sžíravě tepala současné dění. Videá pak zveřejňovaly web rozhlasové stanice Echo Moskvy a TV Dožd'. Vrcholem se stala parodie na Kiplinga, v níž Bykov jako autor a Jefremov jako recitátor připomněli dávný telemost Vladimira Putina s pečlivě vybranými zástupci lidu, v němž prezident citoval z *Knihy džunglí*. Na ruských sociálních sítích se toto video s Putinem alias krajtou Pu znovu objevilo po krymské anexi. Mnozí psali, že je z jeho aktuálního vyznění doslova mrazilo.

Druhý projekt, *Gospodin chorošij*, již neměl tak vybroušenou formu. Zahrnoval kromě Bykovových improvizací v Jefremovově podání také debaty lidí různých názorů ve studiu TV Dožd'. Projekt dlouho nevydržel. Skončil – podle oficiálního vysvětlení – kvůli potížím s financováním.

Andrej Makarevič je ruská rocková legenda ještě z dob pozdního brežněvismu. Jeho skupina Mašina vřemenu produkovala hudbu se svobodmilovnými texty, na níž vyrostla celá jedna generace Rusů. Také Makarevič, byť bez velké radosti, protože by raději hrál a zpíval, mluví k tomu, co se dnes děje v jeho zemi. A nebere si servítky, když hovoří o Putinovi a hlavně o většině ruské populace, která za prezidentem stojí. Prohlásil o ní dokonce, že v sobě má sovětské zvyky zakódovány na genetické úrovni. Tato část národa se mu ihned odvděčila výkřiky, že je Žid, který se zaprodal Banderovi. Ne nadarmo se Makarevič svěřil s tíživým pocitem, že asi žil zbytečně.

Boris Akunin je literární pseudonym japanisty Grigorije Čchartišviliho. Obrovskou popularitu si získal sérií románů o ruském Sherlocku Holmesovi, detektivovi Erastu Fandorinovi, jehož nechal působit v kulisách ruské společnosti konce 19. a začátku 20. století. Jsou to skvělé detektivky a na víc jde o kultivovanou beletrii.

Úspěch románů o Fandorinovi byl dokonce tak velký, že Akuninovi přinesl finanční nezávislost. Momentálně pracuje na sérii knih o dějinách Ruska, budou mít vždy dvě části: historický výklad příslušné doby a její beletristické zpracování. První dvojdílný svazek už je venku, věnuje se počátkům ruské státnosti.

Akunin je ale také publicistou, který vystupuje ze středově liberálních pozic a netají se tím, že se mu stav Ruska za Putina ani v nejmenším nelíbí. Právě on byl iniciátorem takzvané *Procházký se spisovateli*, akce, která se snažila vyhnout zákazu masových shromáždění v Moskvě. Přišly tisíce lidí.

Viktorem Šenderovičem jsme tento seriál začínali a zmíníme se o něm také na závěr. Původně satirik se stal v posledních letech především publicistou. V míře zoufalství, otevřeného pohrdání a nenávisti ke všemu, co nakonec přivedlo Rusko do jeho současné podoby, nemá Šenderovič obdoby. Degradace národa, který dal světu tolik velikánů, ale zraňuje všechny odvážné lidi, kteří se dnes osmělí veřejně čelit Putinovi a jeho obdivovatelům. Vědí, co je čeká. Prezident dal pokyn, že každý, kdo s ním nesouhlasí, má být považován za „zrádce národa“. Koncem března pak začal fungovat speciální internetový portál, kam může ruský lid posílat své návrhy na další a další „zrádce“.

Vladimir Putin

FOTO: Ria Novosti, [Reuters](#)

Poté, co se v roce 2011 v 99 ruských městech konala mnohatisícová protiputinovská shromáždění za čestné a svobodné volby, to mohlo vypadat, že zemi čeká postupná demokratizace. Stal se pravý opak. Putin časem utlumil protesty, potlačil činnost významné části svobodných médií, zastrašil potenciální opozici tvrdými tresty nikoli pro skutečné odpůrce svého způsobu vládnutí, ale pro lidi náhodně vytažené z davu, jak se to stalo odsouzeným k několika letům vězení za účast na moskevské demonstraci v květnu 2012.

Po zhruba roční zkušenosti se rozpadla původně s velkými nadějemi zvolená Koordinační rada opozice. Ukázalo se, že jednotlivé názorové frakce se spolu nedokážou dohodnout na jednotném postupu. Zbytky opozičně naladěných občanů se rozprchly buď do několika zbylých objektivních médií, nebo zpět „do kuchyní“, jak se říkalo za sovětských dob, kde se můžou dosyta vypovídat.

Dnešní Rusko se ponořilo do stavu, kterým ve svých dějinách už mnohokrát prošlo. Nejlépe vyjádřil pocit menšiny, která se neraduje spolu s většinou věrně oddanou vrchnosti, velký ruský básník Alexandr Blok (v překladu Josefa Rubáše): *Noc, ulice, lampa, apatyka, / pošetilé svět(l)a nasvícení. / Můžeš ještě čtvrtstoletí dýchat – / ale vše bude stejné. Konce není. // Umřeš – a začneš znovu. / Kam jít teď? Kam pak? / Noc, zamrzl Měsíc v novu, / apatyka, ulice, lampa.*

Blok vzýval revoluci, dočkal se jí v říjnu 1917 a zdrcen a zhnusen jejím zvířecím šklebem zemřel v pouhých 41 letech. Co asi čeká dnešní ruské demokraty?

Alexandr Mitrofanov, SALON, [Právo](#)